

**ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.
АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНИХ І МІСЦЕВИХ РИНКІВ**

УДК 311.14:313 (477)

О. І. КУЛИНИЧ

Хмельницький національний університет

Р. О. КУЛИНИЧ

Хмельницький університет управління та права

**КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ
ВСТАНОВЛЕНИХ ЗАВДАНЬ, ПЛАНОВИХ (НОРМАТИВНИХ) ПОКАЗНИКІВ**

В статті пропонується вдосконалити комплексну оцінку результатів соціально-економічного розвитку регіонів України, доповнивши її рейтингом показників, виражених відносними величинами виконання завдання, плану чи нормативу.

In an article proposed to improve the comprehensive evaluation of the socio-economic development of Ukraine and supplements rating indices, expressed in relative values task, of the plan or normative.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, комплексне статистичне оцінювання, метод комплексних статистичних коефіцієнтів, відносні величинами виконання плану, завдання чи нормативу.

Вступ. Комплексна оцінка ефективності організаторської та виробничо-господарської діяльності є дієвим засобом управління. Вона передбачає вибір та удосконалення методів конструювання узагальнюючих оцінок, а також їх використання у практичній роботі органів державної статистики, менеджерів та економістів-аналітиків як на державному, так і на регіональному рівнях.

Постановка задачі. В даний час з переліку показників соціально-економічного розвитку, за якими здійснюється рейтингова оцінка регіонів України, лише п'ять з них можна віднести до тих, які виражені відносними величинами виконання завдань, планових чи нормативних показників. Питанням соціально-економічного розвитку країни присвячені праці О.І. Кулинича [1, 2], І.Г. Манцурова [5], О.Г. Осауленка [6] та інших вчених.

Об'єктами комплексної оцінки соціально-економічного розвитку є регіони (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь), а в областях – райони та міста обласного значення. Проведення комплексної оцінки здійснюють на основі даних Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, НАК “Нафтогаз України” та інших міністерств і відомств [8].

Метою статті є вдосконалення методики проведення комплексної оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів країни на основі застосування розрахунку значень показників організаторської діяльності місцевих державних адміністрацій, виражених відносними величинами виконання плану, завдання чи нормативу. Їх перелік стосується в основному показників рівня оплати за спожиту електроенергію, рівня оплати за спожитий природний газ, рівня виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів, рівня виконання річного завдання зі збору власних надходжень до Пенсійного фонду України, а також частки штатних працівників, які повністю відпрацювали місячну норму часу і мали нарахування в межах мінімальної заробітної плати.

Результати дослідження. Визначення рейтингу регіонів за показниками, вираженими відносними величинами виконання завдання, плану чи нормативу здійснимо за формулою [1]:

$$K_{\sigma_j} = \sum_{i=1}^n \left(\frac{100 - x_{ij}}{100} \right)_{x_{ij} \leq 100} + \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_{i\max} - x_{ij}}{x_{i\max}} \right)_{x_{i\max}, x_{ij} > 100}^2,$$

де K_{σ_j} – комплексний коефіцієнт вагомості відхилень показників виконання завдання, плану чи нормативу регіону; x_{ij} – значення показника соціально-економічного розвитку; $x_{i\max}$ – максимальне значення показника; 100 – критерій 100-процентного виконання завдання, плану чи нормативу; $x_{ij} \leq 100$, $x_{ij} > 100$ – значення процента виконання планового показника господарсько-фінансової діяльності окремого регіону, яке відповідно менше ніж 100%, дорівнює 100% та більше ніж 100%; $x_{i\max} > 100$ – максимальне значення процента виконання плану (нормативу) показника господарсько-фінансової діяльності за сукупністю регіонів (більше ніж 100%).

Розрахунки коефіцієнта вагомості відхилень за цією формулою ґрунтуються на такій системі доведень [2].

1. Зі зменшенням розміру відхилення $x_i > 100$ від $x_{max} > 100$ коефіцієнт вагомості відхилень зменшується.

2. Якщо $x_i=100$, то $K_g=0$.

3. Якщо $x_i=0$, то $K_g=1$, або $\frac{100-0}{100} = 1$.

4. Якщо $x_i > 100 = x_{max} > 100$, то $K_g=0$, або $\frac{x_{max} > 100 - (x_i > 100 = x_{max} > 100)}{x_{max} > 100} = 0$.

5. Рівень вагомості окремих відхилень значення процента виконання планового чи нормативного показника господарсько-фінансової діяльності, що перевищує 100% ($x_i > 100$), від максимального значення цього показника в сукупності регіонів підноситься до квадрату. Цим зменшується вагомість відхилень процента виконання показника, що перевищує 100%, від його максимального значення в сукупності регіонів в порівнянні з вагомістю відхилень, одержаних різницею від 100%. Закладений у розрахунок комплексного коефіцієнта вагомості відхилень механізм передбачає погіршення рейтингової оцінки за невиконання завдань, планових чи нормативних показників.

6. Зі зменшенням розміру відхилень показника по окремих регіонах від 100%, максимального значення показника при перевиконанні завдання, плану чи нормативу $x_{max} > 100$ в сукупності регіонів комплексний коефіцієнт вагомості відхилень зменшується. Чим нижчий цей коефіцієнт, тим вищий рівень ефективності організаційно-управлінської діяльності, що свідчить про високе місце цього регіону серед інших.

7. За такими показниками, зростання значень яких має негативний ефект (наприклад, “Частка штатних працівників, які повністю відпрацювали місячну норму часу і мали нарахування в межах мінімальної заробітної плати, відсотків до загальної кількості штатних працівників”) слід прийняти обернені величини виконання завдання, плану чи нормативу [4, с. 207].

Розглянемо методику визначення рейтингу регіонів за даними табл. 1 про виконання встановлених завдань (нормативів).

Таблиця 1

Показники виконання регіонами України встановлених завдань (нормативів) за січень-червень 2011 року [7]

Регіони	Рівень оплати за спожиту електроенергію наростаючим підсумком з початку року, відсотків	Рівень оплати за спожитий природний газ наростаючим підсумком з початку року, відсотків	Рівень виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів, відсотків до затверджених органами місцевого самоврядування річних показників	Рівень виконання річного завдання зі збору власних надходжень до Пенсійного фонду України, відсотків	Частка штатних працівників, які повністю відпрацювали місячну норму часу і мали нарахування в межах мінімальної заробітної плати, відсотків до загальної кількості штатних працівників	
					фактичне значення	обернена величина*
	%	%	%	%	%	%
АР Крим	98,7	82,4	46,0	42,8	2,0	50,0
Вінницька	99,2	87,6	45,9	42,6	3,0	33,3
Волинська	98,6	74,9	47,5	43,2	1,1	90,9
Дніпропетровська	97,7	82,5	47,7	45,6	1,9	52,6
Донецька	90,8	55,7	51,9	42,9	1,6	62,5
Житомирська	98,2	79,9	48,8	43,1	1,2	83,3
Закарпатська	100,4	100,8	45,9	43,6	3,4	29,4
Запорізька	95,3	94,5	49,8	45,1	2,6	38,5
Івано-Франківська	98,5	94,7	46,6	44,0	1,8	55,6
Київська	98,6	91,2	51,8	44,1	1,6	62,5
Кіровоградська	99,3	88,7	47,9	44,1	3,2	31,3
Луганська	95,6	81,0	49,9	42,8	1,4	71,4
Львівська	99,9	98,1	44,2	42,6	2,0	50,0
Миколаївська	96,8	100,5	48,3	43,6	3,0	33,3
Одеська	100,7	84,3	48,1	44,4	2,6	38,5
Полтавська	98,3	106,1	49,4	44,3	3,1	32,3
Рівненська	99,8	39,9	50,4	43,3	1,9	52,6
Сумська	99,8	91,4	47,1	42,3	2,9	34,5
Тернопільська	99,9	89,0	48,0	43,2	3,8	26,3
Харківська	96,0	75,2	46,0	43,2	2,0	50,0
Херсонська	102,4	94,7	45,8	43,5	1,9	52,6
Хмельницька	99,6	91,3	48,4	43,1	2,6	38,5
Черкаська	97,4	72,8	47,9	43,6	3,0	33,3
Чернівецька	97,7	87,9	47,2	43,7	2,4	41,7
Чернігівська	99,9	87,0	47,5	42,8	2,4	41,7
м.Київ	96,5	75,7	36,7	45,5	0,2	500,0
м.Севастополь	94,8	65,1	49,3	43,7	1,9	52,6

*Для розрахунків за даним показником прийнято обернену величину, оскільки його зростання має негативне значення. Розрахунок оберненої величини здійснено за формулою: $\frac{1}{x} \cdot 100\%$.

Проведені розрахунки за формулою комплексного коефіцієнта вагомості відхилень показників виконання завдання, плану чи нормативу помістимо у табл. 2 [4].

Таблиця 2

**Рейтинг регіонів України за показниками виконання встановлених завдань (нормативів)
за січень-червень 2011 року**

Регіони	За всіма показниками		За показниками рівня оплати за спожиту електроенергію та природний газ	
	Комплексний коефіцієнт	Місце	Комплексний коефіцієнт	Місце
АР Крим	1,80	14	0,19	17
Вінницька	1,91	22	0,13	14
Волинська	1,45	1	0,27	21
Дніпропетровська	1,74	9	0,20	18
Донецька	1,96	25	0,54	26
Житомирська	1,47	3	0,22	19
Закарпатська	1,81	16	0,00	1
Запорізька	1,77	11	0,10	10
Івано-Франківська	1,61	6	0,07	6
Київська	1,52	4	0,10	9
Кіровоградська	1,89	20	0,12	12
Луганська	1,59	5	0,23	20
Львівська	1,65	8	0,02	3
Миколаївська	1,78	12	0,03	4
Одеська	1,85	18	0,16	16
Полтавська	1,76	10	0,02	2
Рівненська	2,14	27	0,60	27
Сумська	1,85	19	0,09	7
Тернопільська	1,94	23	0,11	11
Харківська	1,90	21	0,29	23
Херсонська	1,63	7	0,05	5
Хмельницька	1,79	13	0,09	8
Черкаська	2,05	26	0,30	24
Чернівецька	1,82	17	0,14	15
Чернігівська	1,81	15	0,13	13
м.Київ	1,46	2	0,28	22
м.Севастополь	1,94	24	0,40	25

Дані табл. 2 свідчать про те, що перше місце за досліджуваними показниками належить Волинській області, друге – м. Києву, третє – Житомирській області та останнє місце займає Рівненська область. За показниками “Рівень оплати за спожиту електроенергію наростаючим підсумком з початку року, відсотків” та “Рівень оплати за спожитий природний газ наростаючим підсумком з початку року, відсотків” перші три місця у рейтингу регіонів займають: Закарпатська, Полтавська та Львівська області відповідно, а на останньому місці знаходиться Рівненська область.

Висновки. Вважаємо, що значення комплексної оцінки господарсько-фінансової діяльності на основі показників, виражених відносними величинами виконання завдань, планів чи нормативів полягає в тому, що за її допомогою можна виробити шляхи підвищення рівня планування і управління та встановлення реально напружених завдань, планів чи нормативів. Використання комплексних статистичних коефіцієнтів для характеристики соціально-економічного розвитку регіонів – необхідна передумова вирішення цього важливого завдання.

Крім того, пропонуємо розширити перелік показників виконання завдання, плану чи нормативу, зокрема, за рахунок таких показників, як рівень оплати за житлово-комунальні послуги, процент виконання річного плану податкових надходжень тощо.

Література

1. Кулинич Е.И. Статистическая оценка факторов хозяйственной деятельности заготовительных организаций / Кулинич Е.И. – М. : Финансы и статистика, 1983. – 192 с.
2. Кулинич О.І. Теорія статистики : [підруч.] / О.І. Кулинич, Р.О. Кулинич. – [5-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2010. – 239 с.

3. Кулинич Р.О. Статистична оцінка чинників соціально-економічного розвитку : [монографія] / Кулинич Р.О. – К. : Знання, 2007. – 311 с.
4. Кулинич Р.О. Статистичні методи аналізу взаємозв'язку показників соціально-економічного розвитку : [монографія] / Кулинич Р.О. – К. : ВПД “Формат”, 2008. – 288 с.
5. Манцуров І.Г. Статистика економічного зростання та конкурентоспроможності країни : [монографія] / Манцуров І.Г. – К. : КНЕУ, 2006. – 392 с.
6. Осауленко О.Г. Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація: [монографія] / Осауленко О.Г. – К. : ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2008. – 415 с.
7. Оцінка результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій за січень-червень 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua/file/link/170944/file/bul.rar>
8. Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 р. № 650 // Офіційний вісник України. – 2011. – №46. – Ст. 1885.

Надійшла 07.02.2012; статтю представляє д. е. н. Кулинич Р. О.

УДК 339.13

Р. В. КРИГАН

Львівська комерційна академія

ДІАГНОСТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

У статті проведено аналітичне дослідження економічної ефективності підприємств роздрібною торгівлі в умовах фінансової кризи. Виявлено причини низької ефективності роздрібною торгівлі у Західному регіоні України.

This article provides an analytical study of the economic performance of retailers in financial crisis. The reasons for poor performance of retail trade in Western Ukraine.

Ключові слова: роздрібна торгівля, товарооборотність, фондівіддача, фінансова незалежність, ліквідність.

Вступ. Актуальним питанням сьогодення є виявлення причин, що спричинили стрімке зниження ефективності роздрібною торгівлі у період фінансової кризи. Роздрібна торгівля є галуззю, що ланцюгово передає, переносить та відображає стан економіки, процеси грошового обігу, якість державного стимулювання та регулювання економіки країни. Зазначені обставини спричиняють високу залежність діяльності торговельних підприємств від зовнішніх чинників, але разом з цим непотрібно не враховувати значимості внутрішньо економічних факторів.

Аналіз останніх досліджень. Питання аналізу та оцінки економічної ефективності роздрібною торгівлі України з різним ступенем деталізації висвітлено у працях вітчизняних науковців: І.О. Бланка, Б.В. Гриніва, О.О. Бакунова, А.А. Мазаракі, В.С. Марціна, Г.М. Тарасюка, Т.В. Футало тощо. Незважаючи на численні наукові розробки науковців з даної проблематики, недостатньо деталізованими залишаються деякі аспекти методичного інструментарію діагностики економічної ефективності роздрібною торгівлі регіонального рівня, внутрішньо економічні чинники фінансової кризи у роздрібною торгівлі.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є аналіз економічної ефективності та пошук чинників зниження ділової активності підприємств роздрібною торгівлі Західного регіону України.

Для досягнення визначеної мети слід виконати наступні завдання:

- 1) визначити показники економічної ефективності діяльності підприємств роздрібною торгівлі;
- 2) визначити критерії оцінки та методи діагностування економічної ефективності діяльності підприємств;
- 3) проаналізувати та визначити рівень економічної ефективності діяльності роздрібною торговельних підприємств Західного регіону України.

Основний матеріал. Результати торговельної діяльності роздрібною підприємств формуються під впливом ефективності формування та управління їхнього товарообороту. Показниками, що найбільш об'єктивно з економічної сторони відображають ефективність торговельної діяльності, згідно методичних рекомендацій з аналізу і оцінки фінансового стану [1] є рентабельність з обороту реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), фондівіддача активів, коефіцієнт поточної ліквідності. Крім цього, відображенням економічних, та зокрема комерційних процесів є показник товарооборотності, тривалості обігу дебіторської заборгованості [2] Рентабельність з обороту реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) розраховано за 2006-2010 роки та зазначено у таблиці 1. Згідно даних таблиці роздрібною торговельні підприємства тільки Закарпатської і Чернівецької області за весь аналізований період зберігали позитивне значення зазначеного показника. В результаті проведеного аналізу динаміки показника виявлено загальну тенденцію зниження у період 2008-2009 років, що є характерним для роздрібною підприємств Західного регіону і України загалом.